

BESLUT

2019-03-04

Dnr: 18/02833 och
3201**SAKEN**

Zombie-Lars, Barnkanalen, 2018-08-24, kl. 19.40, avsnitt ur en dramaserie om ett barn som är en zombie; fråga om mediets särskilda genomslagskraft

BESLUT

Programmet fälls. Det strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television AB ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

PROGRAMMET

Programmet var ett avsnitt ur en norsk dramaserie om barnet Lars som var en zombie. Programmet var dubbat på svenska.

Programmet föregicks av en varning som bestod av en elektronisk skylt med följande text: "Programmet som kommer nu kan vara läskigt, så titta gärna tillsammans med en vuxen." Bakom texten syntes röda tecknade dödsallar med korslagda ben. Texten på skylten lästes upp av en speakerröst.

Programmet inleddes med att Lars mamma bad Lars, som satt på sitt rum, att skynda sig hemifrån. I stället för att följa efter sin mamma ut ur lägenheten öppnade Lars fönstret i sitt rum och hoppade ut. I fallet från fönstret slog Lars i en balkong för att sedan falla rakt ner i gatan framför huset. Lars mamma, som kommit ner på gatan, ropade följande till en cyklist som ramlade på sin cykel av chocken av att se Lars falla ned i marken.

Hallå, gick det bra? Ja, här gick det också bra, han är levande olevande.

Lars reste sig därefter från marken. Lars mamma rättade till hans nacke och axel som till synes hade gått ur led samtidigt som hon sa följande.

Lars! Vi har ju pratat om det här. Det här är inte Detroit. Du skrämmer ju folk! [...] De vänjer sig nog snart. Du ska bara försöka vara lite mindre, utagerande olevande. Kanske gå i trappan och äta din matsäck? Hoppa lite då och då?

Senare i programmet blev Lars introducerad för en ny skolklass. En lärare sa bland annat att Lars var annorlunda eftersom hans pappa var olevande och hans mamma var levande, men att det inte var okej att kalla honom för zombie.

I nästa scen stod en grupp barn runt Lars på en skolgård och följande sades.

(Barn 1) – Vad händer om någon skulle hugga ner dig med en kniv? (Barn 2) – Är du dum? Han kan inte dö! (Barn 1) – Om vi sågar huvudet av dig då? (Barn 3) – Får vi lov att döda dig eller? (Barnen i grupp) – Kom igen! Kom igen då. Svara. (Lars) – Helst inte. (Barn 6) – Kom igen nu. Du, var schysst nu, snälla! (Barnen i grupp) – Kom igen! Säg "okej då". (Lars) – Visst. (Barnen i grupp) – Ja!

Därefter visades en scen där två barn höll fast Lars bredvid en bilväg för att sedan kasta honom framför en passerande lastbil samtidigt som flera andra barn såg på. Lars träffades av lastbilen och flög genom luften med hård kraft rakt in i en parkerad bil. Lastbilschaufförens reaktion när han körde på Lars visades och han flämtade till och såg chockad ut. Barnen klappade händerna och jublade.

Därefter blev Lars kastad från ett hustak av fyra barn samtidigt som en barngrupp stod nedanför och skanderade: "Kasta! Kasta! Kasta!". I fallet från hustaket slog Lars i ett metallräcke för att sedan fall ner i asfalten framför huset. Efter fallet låg Lars på marken med öppna ögon. Barngruppen jublade medan Lars reste sig upp.

Nästa scen utspelade sig i Lars klassrum där läraren sa följande.

Jag kan absolut förstå att det är kul att döda Lars. Men för Lars kan det vara ganska sårande. Eller hur?

En annan lärare kom in i klassrummet och sa bland annat följande till Lars.

[...] hade det varit upp till mig [...] så hade sådana som dig skickats till specialskola. Men tills vidare får du vara här hos oss, men då har du bara valet att uppföra dig som en levande elev. [...] Du ska alltid lyda mig. Jag accepterar aldrig mera att du trillar ner från tak. Det blir ingen mer lek framför lastbilar i hög fart. Har du förstått det?

Senare visades ytterligare en scen där Lars hoppade ut genom fönstret på sitt rum. Själva fallet från fönstret visades inte men en kvinna hördes skrika när Lars föll. Lars låg sedan till synes livlös på gatan nedanför fönstret för att sedan resa sig. Lars mamma ropade följande till den skrikande kvinnan: "Nej, ingen fara. Han är levande olevande."

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis att programmet skildrade skrämmande och realistiskt våld utfört av barn, i vissa fall mot ett annat barn.

Ett antal anmälare anför att det är svårt för barn att förstå att programmet var på låtsas och att det finns en risk att våld normaliseras och att barn tar efter de handlingar som skildrades.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anför i huvudsak följande.

Zombie-Lars är en modern saga för äldre barn om vänskap, utanförskap och kampen mellan viljan att passa in och rätten att få vara sig själv. De annorlunda ”främmande” vännerna hittar varandra och står starka gentemot de andra främlingsfientliga. Serien presenterades i tablåtexten i Barnkanalen.se och på SVT Play enligt följande.

Lars är till hälften zombie och till hälften människa, eller halvt levande-olevande som är den politiskt korrekta termen. I den nya staden och skolan han flyttar till är det dock inte alla som vill ha honom där. Honom och de andra "främmande".

Fenomenet zombier har funnits i populärkulturen åtminstone sedan den banbrytande skräckfilmen *Night of the Living Dead* från år 1968. Sedan ursprunget i skräckfilmer med en tydlig vuxen publik har zombiegenren, liksom andra skräckfilmsarketyper som vampyrer, breddats till bland annat romantiska komedier, tecknade serier och dramaserier för unga.

Barnkanalen har tidigare både sänt den animerade serien *Zombie hotell* och den svenska äventyrsserien *Zombie* där barn utför spännande uppdrag för att rädda befolkningen i en norrländsk by där en smitta förvandlat människor till zombier. SVT anser därför att barn i målgruppen är väl införstådda med att zombier är något fiktivt som har andra egenskaper än människor.

Sändningstiden kl. 19.40–19.55 i Barnkanalen är sedan länge etablerad för program som riktar sig till äldre barn. *Bolibompa* är det program som riktar sig till den yngsta målgruppen och sänds kl. 18.00–18.30. Därefter tar aktualitetsprogram som *Lilla Aktuellt* vid. Den aktuella dagen sändes serien *Kollokungen* som även den riktade sig till äldre barn. SVT vill påminna om att det varnades i sändning innan programmets början. Även i Barnplay på Barnkanalen.se var den som ville se programmet tvungen att läsa, förstå och korrekt svara på en fråga för att komma vidare till programmet. Detta anser SVT är ett skydd mot att de yngsta barnen av misstag ska se program riktade till äldre barn.

SVT har utvecklat Barnkanalen.se och Barnkanalens app för att erbjuda en trygg värld för de yngsta tittarna. I SVT Play startar titlar i samma kategori automatiskt efter att sista avsnittet i en serie visats.

Zombie-Lars är producerad av ett norskt produktionsbolag och har sänts i Barnkanalens motsvarighet NRK Super i Norge där den tagits emot med lovord för sitt nyskapande sätt att skildra utanförskap. Serien har även vunnit internationellt pris för bästa fiktionserie i åldern 11 till 15 år. Serien köptes in och bearbetades med svenskt tal och i samband med detta bearbetades även dialogen för att ord som kunde uppfattas som fördomsfulla eller kränkande inte skulle förekomma.

Programmet är ett drama och de våldsamma scenerna är få och korta i förhållande till helheten. Redaktionen var medveten om att serien (och främst första avsnittet) innehöll ett fåtal makabra scener, men upplevde att det fiktiva universumet och den smått absurda situationen i handlingen gjorde det väldigt tydligt att barnet *Zombie-Lars* inte är någon vanlig människa och därför fysiskt klarade allt det han utsatte sig själv för och blev utsatt för. SVT anser att även små barn som inte förstår vad en zombie är förstår att det som sker är på låtsas.

De våldsamma scenerna är viktiga för att dels förstå vad som gör *Zombie-Lars* annorlunda och dels för att förstå hur illa klasskamraterna behandlar Lars och andra annorlunda barn. Efter varje olycka reser sig Lars och är tämligen oskadd, vilket är en omedelbar bekräftelse för publiken att han inte är ”vanlig” och att det inte är på ”riktigt”. Det förekommer heller inte uppenbart lidande eller blod som kan verka skrämmande. Redaktionen bedömde att det sammantaget var lämpligt att visa för målgruppen mellanstadiebarn.

Avseende farligt eller olämpligt beteende så saknas enligt SVT en praxis för farligt beteende i fiktionsprogram riktade till barn. *Zombie-Lars* utspelar sig i en sagovärld med ninjas, häxor, troll och zombies. På samma sätt som scenen i *Madicken* när huvudpersonen hoppar från ett tak är det här en tydlig fiktion. Mot bakgrund att det var tydligt att Lars inte är ett ”vanligt” barn och att ingen i verkligheten reser sig oskadd från ett så högt fall eller en bilolycka så anser SVT inte att serien innehåller sådant som uppmuntrar till farligt beteende.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet).

Bestämmelsen tillämpas bland annat vid bedömningen av program som innehåller våld. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis ett krav på återhållsamhet i fråga om våldsskildringar och våldsinslag som sänds på tider då

barn kan antas ta del av programmen. Nämnden tillämpar en strängare bedömning för program eller inslag som sänts före kl. 21.00 än för senare sändningar. Nämnden tar även hänsyn till programsammanhanget och om någon varning föregick sändningen.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Programmet sändes vid en tidpunkt då varsamhet ska iakttas i fråga om skildringar av våld och annat skrämmande innehåll. Granskningsnämnden anser att scenerna när Lars kastade sig handlöst ut från ett fönster samt när hans klasskamrater kastade honom framför en lastbil och från ett hustak kunde verka skrämmande för barn och var olämpliga att visa före kl. 21.00. Med hänsyn till tidpunkten strider sändningen av programmet därför mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. Den inledande varningen ändrar inte den bedömningen.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Clas Barkman, Staffan Dopping, Malin Bergström och Bo-Erik Gyberg efter föredragning av Karin Lundin.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Karin Lundin

Originalhandlingar med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.